

Prof. UW dr hab. Grażyna Ulicka
Wydział Nauk Politycznych
i Studiów Międzynarodowych
Uniwersytet Warszawski

RECENZJA

dorobku naukowego dr Beaty Bochorodycz oraz jej rozprawy habilitacyjnej
pt.: *Fukushima a społeczeństwo obywatelskie. Japoński ruch denuklearny*
w perspektywie politologiczno-socjologicznej,
Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2018, ss. 402

Pani dr Beata Bochorodycz należy do nielicznego grona polskich badaczy zajmujących się polityką wewnętrzną i zagraniczną Japonii po 1945 roku. Jest to główny nurt jej zainteresowań naukowych, do którego dodać należy studia porównawcze dotyczące procesów politycznych w Azji Wschodniej oraz wybranych zagadnień polityki Polski i Japonii, ujmowanych w kontekście zachodzących w świecie procesów integracyjnych, w tym współpracy subregionalnej, a także strategii bezpieczeństwa. Habilitantka legitymuje się wykształceniem upoważniającym ją do prowadzenia poszukiwań naukowych w obszarze wymienionej wyżej problematyki, ukończyła bowiem w 1993 r. studia wyższe na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, uzyskując stopień magistra filologii w zakresie japonistyki, a następnie studiowała stosunki międzynarodowe na Międzynarodowym Uniwersytecie Chrześcijańskim w Tokio oraz prawo na Uniwersytecie Kiusiu w Fukuocze, gdzie w 1998 r. obroniła pracę magisterską w zakresie specjalizacji nauki o polityce, zaś w 2001 r. ukończyła w Japonii kurs doktorancki. Pracę zawodową na stanowisku asystentki podjęła w tym samym roku w Katedrze Nauk Politycznych na Wydziale Prawa Uniwersytetu Kiusiu, gdzie prowadziła zajęcia dydaktyczne z polityki europejskiej i japońskiej. Po powrocie do

Polski w 2006 r. została zatrudniona w Instytucie Orientalistycznym (od 2007 r. Katedrze Orientalistyki) Wydziału Neofilologii UAM w Poznaniu, który po dzień dzisiejszy pozostaje Jej głównym miejscem zatrudnienia. Dodatkowo dr Bochorodycz była zatrudniona przez 5 lat w Centrum Cywilizacji Azji Wschodniej Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej (obecnie Uniwersytet SWPS) oraz rok na japonistyce w UMK w Toruniu.

Instytucjonalne związki Habilitantki, reprezentującej wyraźnie politologiczny profil badań, ze środowiskiem orientalistów i japonistów, a także udział w pracach towarzystw naukowych ich reprezentujących, mają, jak się wydaje, pozytywny wpływ na rozwój badań interdyscyplinarnych prowadzonych w ramach dotyczących wymienionych obszarów area studies oraz na realizację procesu dydaktycznego, np. na kierunku studia azjatyckie (Habilitantka przygotowała program takich studiów na poziomie magisterskim dla Uniwersytetu SWPS). Jednocześnie godny odnotowania wydaje się być fakt, iż dr Bochorodycz jest aktywna w środowisku politologicznym, o czym świadczy, między innymi, jej wieloletnia współpraca z prof. Krzysztofem Gawlikowskim z Instytutu Studiów Politycznych PAN, pod kierunkiem którego przygotowała Ona dysertację doktorską pt. „Okinawa – In Search of a New Type of Autonomy in the 1990s.”, którą obroniła w 2007 r., a następnie uczestniczyła w kierowanych przez Niego badaniach, których efektem była książka pt.: „Japonia na początku XXI wieku. Polityka, gospodarka, społeczeństwo i stosunki z Polską” (Toruń 2008). Habilitantka współpracuje również z prof. Karolem Żakowskim z Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Łódzkiego. Przygotowała ona rozdział pomieszczony w pracy pod Jego redakcją pt.: „Changing Determinants of Foreign Policy in East Asian Countries” (Łódź 2017), a także wspólnie z nim oraz Marcinem Sochą zrealizowała grant NCN, którego efektem jest monografia pt.: „Japan`s Foreign Policy Making, Central Government Reforms, Decision Making Processes and Diplomacy” (Springer 2018).

Na szczególne podkreślenie zasługuje także stała międzynarodowa aktywność naukowa Habilitantki. Przede wszystkim wskazać należy, iż uzyskała ona 5 grantów badawczych przyznanych przez stronę japońską, co oznaczało

realizację wspólnych przedsięwzięć naukowych, w tym badań empirycznych oraz wspólne publikacje z uczonymi, głównie politologami, z Japonii.

Kilka zrealizowanych po uzyskaniu stopnia doktora wyjazdów studyjnych, w tym zwłaszcza roczny pobyt w Państwowym Uniwersytecie Jokohamy (2013-2014), ale także w innych prestiżowych uniwersytetach i centrach badawczych Japonii, USA i Wielkiej Brytanii, dało Habilitantce okazję do dyskusji naukowych, konsultacji własnych projektów, zapoznania się ze stanowiskami znanych specjalistów zajmujących się polityką japońską i wschodnioazjatycką. Okazją do podobnych spotkań i wymiany poglądów były również 3 kongresy IPSA oraz 2 Japońskiego Towarzystwa Nauk Politycznych, w których dr Bochorodycz uczestniczyła i prezentowała wyniki swoich badań w gronie najbardziej uznanych politologów zajmujących się pokrewną jej problematyką.

Aktywny udział dr Bochorodycz w krajowej i międzynarodowej współpracy naukowej świadczy o wysokiej ocenie jej koncepcji badań naukowych i ich wyników, dokonanej przez obiektywne gremia przyznające jej granty, stypendia naukowe czy też recenzentów zatwierdzających do druku Jej teksty, a należy zaznaczyć, że ponad 30% tekstów opublikowanych przez Nią po uzyskaniu stopnia doktora zostało pomieszczonych w wydawnictwach zagranicznych, głównie japońskich oraz austriackim i węgierskim. Ponad 75% Jej publikacji ukazało się w językach obcych – angielskim i japońskim. Od strony ilościowej, opublikowany po doktoracie dorobek nie jest zbyt obszerny, ale wystarczający do wszczęcia przewodu habilitacyjnego.

Składają się nań 3 monografie, w tym rozprawa habilitacyjna, rozszerzona wersja pracy doktorskiej i książka współautorska, 1 opracowanie przygotowane pod redakcją Habilitantki, a także 4 artykuły w czasopismach naukowych (z których 2 znajdują się na liście ERIH), 10 (obszernych zazwyczaj) rozdziałów w monografiach oraz 1 recenzja. Listę tę należy uzupełnić o 28 referatów wygłoszonych na konferencjach i seminariach międzynarodowych, zaznaczając, że 21 spośród nich zostało przedstawionych w języku angielskim, 3 w japońskim oraz

4 w języku polskim. Przedstawione wyżej dane upoważniają do stwierdzenia, że dr Bochorodycz włącza się z całą pewnością w międzynarodowy dyskurs naukowy.

Przedstawiony dorobek przedhabilitacyjny oceniam pozytywnie w aspekcie jakościowym. Przemawiają za tym następujące argumenty:

- Autorka prezentuje w swych analizach problematykę dotyczącą niezbadaną (np. procesy podejmowania decyzji politycznych w polityce wewnętrznej i międzynarodowej Japonii) lub niepodejmowaną w ostatnich latach przez polskich badaczy systemu politycznego Japonii (np. przeobrażenia systemu ustrojowego związane z reformą administracyjną z 2001 r.), a bardzo istotną z uwagi na to, iż mieści się ona w głównym nurcie badań politologicznych;

- Dotyczy to zwłaszcza rozbudowanych wątków teoriopolitycznych (obecnych we wszystkich opracowanych przez Nią monografiach oraz w kilku artykułach), co świadczy o znajomości dorobku zarówno klasycznej jak i współczesnej nauki o polityce, w tym stanu badań politologii japońskiej, który został wyeksponowany zwłaszcza w odniesieniu do zagadnień świadczących o oryginalności ujęć uczonych japońskich i ich polemicznym tonie wobec ustaleń badaczy zachodnich, w tym zwłaszcza amerykańskich. Należy tu jednocześnie podkreślić, iż prezentując liczne polemiki i różnorodność ujęć takich kwestii jak, między innymi, zmieniająca się rola państwa w regulowaniu różnych obszarów życia społeczno-gospodarczego, charakter relacji państwo-społeczeństwo obywatelskie, definiowanie bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego, Habilitantka często prezentuje własny, dobrze umotywowany punkt widzenia;

- Analizy Habilitantki, np. dotyczące kształtowania się społeczeństwa obywatelskiego w Japonii są bardzo solidnie osadzone w podłożu historycznym, uwzględniają tradycję i uwarunkowania kulturowe badanych procesów, np. „Społeczeństwo obywatelskie w Japonii, rozwój i cechy charakterystyczne (2008, s. 22 i nast.), „Development of Civil Society in Okinawa after 19445: Was the Reversion a Threshold?” (2015, s. 71-74), a zwłaszcza „Japanese Civil Society in A Historical Perspective” (2009);

- Cechą wyróżniającą analizę procesów kształtujących zarówno politykę wewnętrzną jak i zagraniczną Japonii jest precyzyjne określanie pozycji formalnej i nieformalnej podmiotów polityki, zwłaszcza organów władzy, służby cywilnej, grup lobbingowych itp. oraz specyficznego w badanym okresie systemu powiązań między nimi;

- Autorka, odwołując się do odpowiednich modeli wyjaśniających, interesująco przedstawia badaną w różnych płaszczyznach grę polityczną, zwłaszcza między większością rządzącą i opozycją, ale także wynikające z różnicy interesów lub ambicji osobistych różnice stanowisk w obozie władzy, np. między premierem i jego otoczeniem a poszczególnymi ministerstwami, w tym w szczególności resortem spraw zagranicznych („Japan`s Foreign Policy Making...”, 2018, rozdz. 3, 8, 11). Szczególnie ważne jest wyjaśnienie, jak owa gra wpływa na przebieg procesu ustawodawczego, w którym różne strony w zależności od swej pozycji wykorzystują konstytucyjnie i ustawowo przewidziane procedury.

Zwrócenie dużej uwagi na proces stanowienia prawa oraz polityczne konsekwencje, czy ściślej rzecz ujmując wpływ na politykę państwa, określonych (zazwyczaj szerzej omawianych) regulacji ustawowych jest cechą wyróżniającą podejście Autorki w jej badaniach dotyczących różnych aspektów funkcjonowania systemu politycznego Japonii. Uwzględnienie wymienionych wyżej zależności i mechanizmów sprawia, że analiza polityki wewnętrznej i zagranicznej Japonii jest pogłębiona, ma wymiar teoretyczny i nie sprowadza się do opisu ułożonych chronologicznie wydarzeń;

- Należy także podkreślić, że Habilitantka posiada szeroką i uporządkowaną wiedzę dotyczącą japońskiego systemu medialnego, jego powiązań z różnymi ośrodkami władzy, elitami i grupami wpływów, a także ze środowiskami pozaestablishmentowymi. Pozwala jej to przedstawić w przejrzysty sposób relacje między systemem politycznym i medialnym, w tym, między innymi, rolę mediów w kształtowaniu polityki japońskiej;

- Cechą wyróżniającą twórczość naukową dr Bochorodycz jest umiejętność porządkowania bogatego i różnorodnego materiału badawczego, obejmującego

zarówno dokumenty źródłowe, w tym akty prawne i programy polityczne, wypowiedzi aktorów politycznych, liczne i dobrze wyselekcjonowane opracowania dostępne niekiedy tylko w języku japońskim, którego bardzo dobra znajomość, jak ma to miejsce w przypadku Habilitantki, jest niezbędna. Korzysta też Ona z licznych opracowań w języku angielskim oraz z polskiej literatury przedmiotu. Wszystkie Jej teksty są niezwykle rzetelne i bardzo dobrze udokumentowane. Świadczy to o dobrym opanowaniu warsztatu naukowego, właściwym przygotowaniu teoretycznym i metodologicznym.

Przegląd dorobku naukowego przedłożonego do oceny skłania również do sformułowania pewnych uwag. Na dwie kwestie chciałabym tu wskazać.

Po pierwsze – mimo że Habilitantka prowadzi zajęcia z przedmiotu Kultura polityczna Japonii, to problematyka dotycząca tego kręgu zagadnień nie znajduje szerszego odzwierciedlenia w Jej tekstach, zwłaszcza w opracowaniach poświęconych społeczeństwu obywatelskiemu. Wydaje się, że odpowiedź na pytanie, w jaki sposób występujące w Japonii wzorce kultury politycznej wpływają na jakość społeczeństwa obywatelskiego wzbogaciłaby badania Autorki. Interesującą konceptualizację tego problemu przedstawił E. Wnuk-Lipiński, odwołując się do klasycznej już dziś pracy R. Putnama „Demokracja w działaniu” (E. Wnuk-Lipiński, Społeczeństwo obywatelskie a demokratyzacja [w:] R.J. Dalton, H.-D. Klingemann (red.) „Zachowania polityczne”, Warszawa 2010, t. 2, s. 324 i nast.).

Po drugie – należy odnotować, że jeśli Habilitantka zwraca uwagę na rolę kobiet i ich organizacji w ruchach społecznych (np. w studium „Local Issues and Global Alliances: US Military Bases and the Save the Dugong Movement in Okinawa (2011, ss. 49, 51, 59), to w zasadzie nie bada, w szczególności w odniesieniu do czasów najnowszych, ich wpływu na kształt polityki instytucjonalnej realizowanego poprzez włączanie się do rywalizacji elit, tworzenie medialnego wizerunku polityki i polityków itp.

Analizując dotychczasowy przebieg kariery naukowej dr Bochorodycz można stwierdzić, iż stopniowo rozszerzała ona zakres swych badań, których punktem

wyjścia był problem amerykańskich baz wojskowych, ujmowany w kontekście przypadkowego incydentu, który wywołał reakcję miejscowej ludności. Z czasem problem Okinawy stał się jednym z głównych obszarów Jej badań oraz przedmiotem kolejnych publikacji, co upoważnia do wyrażenia opinii, że Habilitantka jest obecnie kompetentną znawczynią tej problematyki. Umożliwia to Jej rozumienie specyfiki badania zjawisk politycznych w skali lokalnej. Kolejnym etapem rozszerzającym pole Jej poszukiwań było spojrzenie na status Okinawy i aspiracje miejscowych władz oraz ludności w perspektywie polityki państwa. Odtąd te dwie perspektywy oraz ich współzależność będą wyznaczać rozumienie przez Habilitantkę zjawisk i procesów politycznych występujących w Japonii, równolegle badaczka zaczyna uwzględniać także szerszy kontekst uwarunkowań polityki japońskiej związany ze stosunkami międzynarodowymi i procesami integracji regionalnej oraz globalizacji. Również ten kierunek rozwoju naukowego Habilitantki potwierdzają jej kolejne badania. Studia prawno-politologiczne oraz dotychczasowe badania własne i obserwacja życia politycznego uświadomiły Habilitantce zarówno wagę jak i ograniczoność postrzegania systemu politycznego jako zespołu instytucji mających konstytucyjne przyzwolenie na uczestniczenie w walce o władzę oraz w jej sprawowaniu.

Tak właśnie, jak się wydaje, należy uzasadniać zainteresowanie dr Bochorodycz nie tylko rozwijającymi się coraz gwałtowniej ruchami społecznymi, ale również ich matecznikiem: społeczeństwem obywatelskim. Jak podkreślałam to wcześniej, sposób ujęcia przez Habilitantkę zarówno historycznego rozwoju jak i aktualnego kształtu społeczeństwa obywatelskiego w Japonii pozwala zaliczyć Ją do grona znawców wymienionej tu problematyki. Znajomość różnych składowych społeczeństwa obywatelskiego: organizacji pozarządowych oraz ruchów społecznych umożliwiły Habilitantce sformułowanie kolejnych problemów badawczych dotyczących zarówno genezy i istoty japońskich ruchów antynuklearnych, a zwłaszcza denuklearnych oraz ich związków z polityką instytucjonalną.

Istotnym rozszerzeniem pola zainteresowań badawczych dr Bochorodycz było też podjęcie w ostatnich latach, w ramach pracy zespołowej, problematyki japońskiej polityki zagranicznej. Łączyło się to ze wspólnym określeniem paradygmatu teoretycznego (realizm neoklasyczny) oraz założeń metodologicznych. Dotychczasowe wyniki badań, zarówno zespołu, jak i Autorki, zasługują na wysoką ocenę.

Na osobną uwagę zasługuje przedstawiona przez dr Beatę Bochorodycz rozprawa habilitacyjna, której celem jest zbadanie wpływu katastrofy, która miała miejsce w Fukushimie w marcu 2011 r., „na społeczeństwo obywatelskie, jego rozwój, formy działania, a w szczególności na funkcjonowanie ruchu sprzeciwu wobec energetyki jądrowej, co ma pomóc w zbadaniu wpływu grup obywatelskich na politykę energetyczną państwa, czy ujmując rzecz szerzej, na proces decyzyjny w administracji państwowej” (s. 13-14).

Autorka sformułowała trzy hipotezy badawcze: 1) ruch denuklearny, który miał miejsce w badanym okresie należy do typu nowego ruchu społecznego o sieciowej strukturze i antyhierarchicznych relacjach, 2) ruch ten przyczynił się do bardzo silnej aktywizacji społeczeństwa obywatelskiego, 3) wpłynął on na politykę energetyczną rządu, choć nie w takim zakresie, jak chcieli tego jego organizatorzy i uczestnicy (s. 14). Hipotezy te uważam za istotne z punktu widzenia celów pracy. Zgadając się co do meritum określającego cechy badanego ruchu, sformułowane w pierwszej hipotezie, nie zgadzam się z Autorką, iż tylko jemu przysługuje nazwa nowy ruch społeczny. Uważam, że nazwę tę można odnosić do wszystkich ruchów społecznych powstałych po 1968 r. (por. A. Touraine, „Myśląc inaczej”, Warszawa 2011, s. 204).

Ważnym założeniem przyjętym w rozprawie jest stwierdzenie (za J.L. Cohenem i A. Arato) iż relacja społeczeństwo-państwo ma złożony charakter i nie musi być antagonistyczna (s. 33).

Podstawą teoretyczną przeprowadzonych przez Habilitantkę badań ruchu denuklearnego jest trójczłonowa konstrukcja analityczna stworzona przez D. Mc Adama, J. Mc Carthy`ego i M. Zalda, odwołująca się do takich kategorii jak:

struktura możliwości politycznych, struktury mobilizacyjne i ramy interpretacyjne (s. 26). Zestaw ten uzupełniają pojęcia: zasobów, repertuaru protestu i cykli protestu. Należy tu dodać, że teoria ta od 30 lat jest najczęściej stosowanym paradygmatem w badaniach ruchów społecznych. Jej wybór przez Autorkę uważam za słuszny i celowy, ponieważ pozwala ona udzielić odpowiedzi na pytania o genezę badanego ruchu, jego związki z wcześniejszymi ruchami antynuklearnymi, jego strukturę, przywódców, uczestników, funkcje i formy działania, a także określić wpływ ruchu na politykę państwa oraz na społeczeństwo.

Przyjęte przez Autorkę sformułowanie zadania badawczego uważam za właściwe i zgodne z aktualnym stanem badań, a jednocześnie wnoszące wkład do nauki o polityce, ponieważ pozwala ono bardziej precyzyjnie aniżeli czyniono to w badaniach prowadzonych do tej pory określić skutki i sukcesy ruchu, w tym zwłaszcza te, które związane są z wpływem ruchu na proces decyzyjny w administracji państwowej. Należy także podkreślić, że japoński ruch denuklearny nie tylko nie był dotychczas przedmiotem badań przeprowadzonych w taki sposób jak zaproponowała to Habilitantka, ale nie był on też nigdy całościowo przedstawiony w żadnych znanych i ogłoszonych badaniach prowadzonych na świecie.

Na pozytywną ocenę zasługuje nie tylko oryginalna konceptualizacja tematu badawczego, ale również jej realizacja. Autorka zgromadziła bogate i różnorodne źródła, zapoznała się z obszerną literaturą przedmiotu, i, co szczególnie godne podkreślenia, przeprowadziła badania terenowe, w tym wywiady z uczestnikami wydarzeń, wśród których znalazła się duża grupa liderów omawianych ruchów. Dr Bochorodycz uczestniczyła też osobiście w 35 wydarzeniach. Zebrała bardzo interesujące opinie, reprezentujące spojrzenie uczestników, które zostało w pracy wyeksponowane. Pewnym minusem „technicznym” jest brak opisu tych badań w pracy. Poza tym zastosowana metodologia nie budzi zastrzeżeń. Poprawna jest również konstrukcja rozprawy, nie zgłaszam do niej uwag.

W rozdziale pierwszym przedstawione zostały syntetycznie teoretyczne podstawy pracy. W drugim – podmioty działające na rzecz energetyki atomowej i

powiązania między nimi. W rozdziale trzecim – wypadki związane z wykorzystaniem energii jądrowej przed katastrofą w Fukushima, a w rozdziale czwartym kryzys wywołany katastrofą. W kolejnych 9 rozdziałach omówione zostały ruchy dotychczas działające i nowe ruchy denuklearne. W rozdziale czternastym – narzędzia wykorzystywane we wzajemnym oddziaływaniu przez elity rządzące i ruchy społeczne.

W sposób szczególnie interesujący i nowatorski przedstawiono w pracy następujące zagadnienia:

- charakterystykę poszczególnych ruchów, takich jak grupy protestu, naukowo-informacyjne, programowe, pomocowe, nadzorcze, prawne i inne, potraktowane jako odrębna kategoria,
- formy i metody działania grup protestu z uwzględnieniem specyfiki japońskiej, np. szczególnego znaczenia wybranych form muzycznych podczas akcji masowych,
- sieciowość ruchu, która, moim zdaniem, została przedstawiona najlepiej w polskiej literaturze przedmiotu,
- proces ramowania we wzajemnym odniesieniu stanowisk pro i antynuklearnych,
- na szczególne odnotowanie zasługuje też analiza działań władz oraz kierownictwa TEPCO w sytuacji kryzysowej.
- rolę mediów, w tym Internetu, w strategiach ruchów denuklearnych.

Chciałabym zgłosić także następujące uwagi do przedstawionego tekstu:

- należało, analizując repertuar protestu, w sposób wyraźniejszy oddzielić działania znane z przeszłości (np. cykliczność akcji) od tych form, które zostały zastosowane po raz pierwszy, można też było wspomnieć, np. w przypisach, gdzie, kiedy i w jakich okolicznościach pojawiały się po raz pierwszy określone formy protestu w przeszłości,
- zaletą, a jednocześnie pewnym utrudnieniem w odbiorze tekstu jest ogromna liczba nazwisk wymienionych przy omawianiu poszczególnych ruchów,
- w aneksie 1 (s. 321) przedstawiającym spis organizacji i instytucji nastąpiło „materii pomieszanie”, można było osobno przedstawić poszczególne rodzaje organizacji.

Do jednej, dość zasadniczej kwestii przedstawionej w rozprawie chciałabym odnieść się polemicznie. Otóż nie zgadzam się z Habilitantką, iż problematyka społeczeństwa obywatelskiego przynależy do dyscypliny politologia, zaś teorie ruchów społecznych są domeną socjologii. Oba wymienione tu obszary badań mają długą tradycję socjologiczną, natomiast od czasu przełomowej pracy, która ukazała się w 1979 r. pod redakcją S.H. Barnes'a i M. Kasse pt. „Political Action: Mass Participation in Five Western Democracies” do słownika politologii oraz do teorii polityki weszły pojęcia: niezinstytucjonalizowane działania polityczne, niekonwencjonalne formy partycypacji politycznej, czy też polityka protestu. Bez uwzględnienia ruchów społecznych nie można dziś analizować mechanizmów funkcjonowania systemów politycznych.

Nie zgłaszam zastrzeżeń do formalnej strony pracy. Język pracy jest poprawny, tok wywodów logiczny, zaś argumentacja przekonująca. Ogólnie pracę oceniam bardzo wysoko.

Reasumując, chciałabym podkreślić, że przedłożona rozprawa habilitacyjna jest niewątpliwie najbardziej dojrzałą pozycją w dorobku dr B. Bochorodycz. Autorka sformułowała i rozstrzygnęła oryginalny i niepodejmowany dotychczas w literaturze polskiej i obcej problem badawczy. Kompleksowo przedstawiła japoński ruch antynuklearny jako aktywny podmiot społeczeństwa obywatelskiego oraz w sposób przekonujący udowodniła, iż ma on wpływ na politykę energetyczną państwa, a tym samym na proces decyzyjny w administracji publicznej.

Przedstawiona przez dr B. Bochorodycz rozprawa habilitacyjna z całą pewnością wnosi istotny wkład do badań politologicznych.

Dr B. Bochorodycz prowadzi także działalność popularyzatorską, czego dowodem jest wygłoszenie w kraju i zagranicą 30 wykładów i prelekcji poświęconych głównie Japonii.

Jeśli chodzi o obowiązki uniwersyteckie, to odnotować należy jej udział w procesie dydaktycznym, prowadzi ona zajęcia kursowe i monograficzne z szeroko rozumianej problematyki japońskiej. Wypromowała ona dotychczas 45 licencjatów i

22 magistrów. W ramach działalności organizacyjnej pełniła funkcję pełnomocnika dziekana do spraw studenckich w macierzystej katedrze oraz funkcję kierownika studiów azjatyckich w Uniwersytecie SWPS, była opiekunką zbiorów japonskich w bibliotece wydziałowej. Poza uniwersytetem uczestniczy w radach redakcyjnych dwóch czasopism.

Biorąc pod uwagę dorobek naukowy Habilitantki, wnioskuję o przyjęcie rozprawy habilitacyjnej oraz dorobku naukowo-dydaktycznego do dalszego procedowania w przewodzie habilitacyjnym. Wyrażam z pełnym przekonaniem opinię, że dotychczasowe osiągnięcia naukowe oraz udokumentowane osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne dr Beaty Bochorodycz w pełni odpowiadają wymogom, określonym ustawowo oraz uzasadniają wniosek o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie nauki o polityce.

Warszawa, 3 XII 2018

Grażyna Ulicka

